

● FERENC PÁPA

„Szegények mindig lesznek veletek!”

Öt évvel ezelőtt tűzte ki a szentatya az egyházi év utolsó előtti vasárnapjára a szegények világnapját. Idei üzenetében arra hívja fel a figyelmünket, hogy a szegények evangelizálnak bennünket, amennyiben lehetővé teszik, hogy mindig új módon fedezzük fel az Atya legigazibb arcvonásait.

1. „Szegények mindig lesznek veletek” (Mk 14,7). Jézus ezeket a szavakat egy betániai lakomán, egy bizonyos „leprás-ként” ismert Simon házában mondta, néhány nappal húsvét előtt. Az evangélista elbeszélése szerint egy asszony lépett be egy értékes kenettel teli alabástromedénnyel, és annak tartalmát Jézus fejére öntötte. Tette nagy csodálkozást váltott ki, és kétféle értelmezésre adott okot.

Az első a jelenlévők egy részének, köztük a tanítványoknak a felháborodása volt, akik a kenet értékét tekintve – körülbelül 300 dénár, ami egy munkás éves bérének felel meg – úgy gondolták, hogy azt el kellett volna adni, és árát a szegényeknek kellett volna adni. Szent János evangéliuma szerint Júdás volt az, aki ezzel az állásponttal előállt: „Miért nem adták el inkább az olajat 300 dénárért, s miért nem osztották szét a szegények közt?” De az evangélista megjegyzi: „Nem azért beszélt így, mintha a szegényekre lett volna gondja, hanem mert tolvaj volt: ő kezelte a pénzt és eltulajdonította, amit rábíztak” (Jn 12,5–6). Nem véletlen, hogy ez a kemény kritika az áruló száját hagyja el: ez azt bizonyítja, hogy akik nem becsülik a szegényeket, azok elárulják Jézus tanítását és nem lehetnek az Úr tanítványai. Ezzel kapcsolatban emlékezzünk Órigenész erős szavaira: „Úgy tűnt, hogy Júdás aggódik a szegényekért [...]. Ha ma valaki, aki az Egyház pénzét kezeli és Júdáshoz ha-

sonlóan a szegények védelmében beszél, de aztán kiveszi, amit beletesznek, osztozzon is Júdás sorsában” (Kommentár Máté evangéliumához, 11, 9).

A második értelmezést Jézus nyújtja, és ez magyarázza meg az asszony cselekedetének mély értelmét. Azt mondja: „Hagyjátok! Mit akadékoskodtok, hisz jót tett velem!” (Mk 14,6). Jézus tudja, hogy közeledik halála, és az asszony cselekedetében élettelen testének a sírbatétel előtti megkenését látja előre. Ez túlmutatott mindenben, amit a jelenlévők el tudtak képzelni. Jézus arra emlékezteti őket, hogy ő az első a szegények között, a szegények legszegényebbje, mert mindannyiukat képviseli. A szegények, a magányosok, a kirekesztettek és a hátrányos megkülönböztetés áldozatai miatt is elfogadja Isten Fia ennek az asszonynak a gesztusát. Asszonyi érzékenységgel egyedül ő értette meg az Úr lelkiállapotát. Ez a névtelen asszony, aki talán épp ezért mindazokat az asszonyokat hivatott képviselni, akiket az évszázadok során elhallgattattak, és akik erőszakot szenvedtek, első lett azon asszonyok közül, akik fontos szerepet játszottak Krisztus életének legfontosabb pillanataiban: keresztre feszítések, halálakor, eltemetések és Feltámadottként való megjelenések. Az asszonyok, akiket oly gyakran háttérbe szorítottak és vezetői pozíciókból kizártak, az evangélium lapjain a kinyilatkoztatás történetének főszereplőivé

válnak. Sokatmondó Jézus záró mondata, amely ezt az asszonyt az evangelizáció nagy missziójával hozza összefüggésbe: „Bizony mondom nektek, bárhol a világon hirdetik majd az evangéliumot, az ő tetteről is megemlékeznek” (Mk 14,9).

2. Ez a Jézus és az asszony között kialakult erős „empátia” és az mód, ahogyan Jézus értelmezi az asszony cselekedetét, ellentétben Júdás és mások botránkozó megközelítésével, gyümölcsöző elmélkedéshez vezethet Jézus, a szegények és az evangélium hirdetése közötti elválaszthatatlan kapcsolatról.

A Jézus által kinyilatkoztatott Isten arca a szegényekért aggódó és hozzájuk közel álló Atya arca. Jézus egész működése arról tanúskodik, hogy a szegénység nem a sors következménye, hanem az ő köztünk való jelenlétének konkrét jele. Nem akkor és ott találjuk meg őt, amikor és ahol akarjuk, hanem a szegények életében, az ő szenvedésükben és nélkülözésükben, a gyakran embertelen körülmények között, amelyek között élni kénytelenek. Amint azt sohasem fáradok elismételni, a szegények az evangélium igazi hirdetői, hiszen ők voltak az elsők, akiket evangelizáltak, és akik meghívást kaptak arra, hogy osztozzanak az Úr boldogságában és az ő országában (vö. Mt 5,3).

A szegények – bármilyen helyzetben és körülmények között éljenek is – evangelizálnak bennünket, mert le-

Fotó: Vaticán Media

hetővé teszik, hogy mindig új módon fedezzük fel az Atya legigazibb arcvonásait. „A szegények sok mindenre képesek megtanítani minket. Túl azon, hogy részesei a sensus fideinek, szenvedéseik révén ismerik a szenvedő Krisztust. Mindannyiunknak hagynunk kell, hogy evangelizáljanak minket. Az új evangelizáció felszólítás arra, hogy ismerjük fel életük üdvözítő erejét, és helyezzük azt az egyház útjának középpontjába. Hívásunk, hogy felfedezzük bennük Krisztust, ügyeik kapcsán a szolgálatukba állítsuk a hangunkat, de az is, hogy barátaik legyünk, meghallgassuk, megértjük őket, és befogadjuk azt a titokzatos bölcsességet, amelyet Isten általuk akar közölni velünk. Elkötelezettségünk nem kizárólag támogató és segítő tevékeny-

ségekből vagy programokból áll; amit a Szentlélek mozgósít, az nem egy féltelen aktivizmus, hanem mindenekelőtt egy olyan odafordulás, amellyel önmagunkkal egy valóságnak tekintjük őt. Ez a szegények iránti szerető figyelmesség az igazi érdeklődés kezdete, és ebből kiindulva kell hatékonyan keresni a szegények javát” (Evangelii gaudium apostoli buzdítás, 198–199).

3. Jézus nemcsak a szegények pártján áll, hanem osztozik is sorsukban. Ez minden korban kemény lecke tanítványai előtt. Szavai, hogy „szegények mindig lesznek veletek”, erre is utalnak: szegények mindig lesznek velünk, ez azonban nem szabad, hogy közömbössé tegyen, ezzel szemben az élet kölcsönös megosztására kell, hogy indítsón

bennünket: ezt a feladatot nem bízhatjuk másokra. A szegények nem közösségünkön „kívüli” emberek, hanem testvéreink, akik szenvedéseiben osztoznunk kell, hogy enyhítsük szükségüket és kirekesztettségüket, hogy visszaadjuk elvesztett méltóságukat és biztosságukat a számukra szükséges társadalmi integrációt. Továbbá, mint tudjuk, a jótékonyosság egy adakozót és egy befogadót feltételez, míg a kölcsönös megosztás testvériséget szül. Az alamizsnálkodás alkalmi, a kölcsönös megosztás viszont tartós. Az előbbi azzal a kockázattal jár, hogy megelégedést szerez azoknak, akik végzik, és megalázó lehet azok számára, akik kapják; az utóbbi erősíti a szolidaritást, és megteremti az igazságosság megvalósulásához szükséges feltétele- ►►

►► ket. Röviden, a hívők, amikor személyesen akarják látni Jézust, és kezükkel meg akarják érinteni, tudják, hová kell fordulniuk. A szegények Krisztus szentségei; az ő személyét képviselik, és őrá utalnak. [...]

4. Teljes szívvel kell tehát követnünk az Úr felhívását: „Térjete meg és higgyetek az evangéliumban” (Mk 1,15). Ez a megtérés elsősorban abban áll, hogy megnyitjuk szívünket a szegénység sokféle formájának felismerésére és Isten országát megvallott hitünkkel összhangban álló életmódunk révén jelenítjük meg. Gyakran a szegényeket különálló embereknek tekintik, mint egy „kategóriát”, amelynek különleges karitatív szolgáltatásra van szüksége. Jézus követése azonban megkívánja e gondolkodásmód megváltoztatását, vagyis az osztozás és részvétel kihívásának vállalását. Jézus tanítványának lenni azt a döntést jelenti, hogy nem gyűjtünk földi kincseket, melyek egy valójában törékeny és mulandó biztonság illúzióját keltik. Ellenkezőleg, hajlandóságot jelent, hogy mindattól megszabaduljunk, ami az igazi boldogság és megelégedettség elérésétől visszatart, hogy felismerjük, mi az, ami tartós, amit senki és semmi nem pusztíthat el (vö. Mt 6,19–20).

Jézus tanítása itt is szembe megy az árral, mert olyat ígér, amit csak a hit szemével lehet teljes bizonyossággal látni és megtapasztalni. „Aki nevéért elhagyja otthonát, testvéreit, nővéreit, apját, anyját, feleségét, gyermekeit vagy a földjét, százannyit kap, s az örök élet lesz az öröksége” (Mt 19,29). Ha nem döntünk úgy, hogy szegények leszünk a múltó gazdagságban, a világi hatalomban és a hiúságban, soha nem leszünk képesek szeretetből életünket adni; töredékes létet fogunk élni, bár tele jó szándékkal, mégsem leszünk képesek a világ átalakítására. Ezért úgy kell döntenünk, hogy megnyílunk Krisztus kegyelme előtt, mely határtalan szeretetének tanúivá tehet bennünket és visszaadhatja jelenlétünk hitelességét a világban.

5. Krisztus evangéliuma arra biztat bennünket, hogy a szegények iránt kü-

lönös törődést tanúsítsunk, és ismerjük fel az erkölcsi és társadalmi rendezetlenség sokféle megjelenési formáját, melyek a szegénység újabb és újabb formáit hozzák létre. Úgy tűnik, egyre inkább terjed az a felfogás, mely szerint a szegények nemcsak felelősek helyzetükért, hanem elviselhetetlen terhet jelentenek egy olyan gazdasági rendszer számára, amely néhány kiváltságos csoport érdekeit állítja a középpontba. Egy olyan piac, amely figyelmen kívül hagyja az erkölcsi elveket vagy válogat közülük, embertelen körülményeket teremt az amúgy is bizonytalan helyzetben lévő emberek számára. Így a nélkülözés és a kirekesztés új csapdájának kialakulását látjuk, amelyeket olyan gátlástalan gazdasági és pénzügyi szereplők állítanak fel, akikből hiányzik a humanitárius érzék és a társadalmi felelősségvállalás.

Tavaly egy másik csapás is megjelent, mely tovább szaporította a szegények számát: a világlárvány. Ez továbbra is emberek millióinak az ajtaján kopogtat, és még ha nem hoz is magával szenvedést és halált, mégis a szegénység előhírnöke. A szegények száma aránytalanul megnövekedett, és tragikus módon ez a következő hónapokban is folytatódni fog. Néhány országban rendkívül súlyos következményekkel jár a világlárvány, így a legkiszolgáltatottabbak számára az élethez legszükségesebb feltételek sem állnak rendelkezésre. Az ingyenkonyhák előtti hosszú sorok világos jelei ennek a romlásnak. Meg kell találni a vírus elleni küzdelem legmegfelelőbb eszközeit világszinten, önző egyéni érdekek figyelembevétele nélkül. Különösen sürgős, hogy konkrét válaszokat adjunk azoknak, akik a munkanélküliség miatt szenvednek, köztük pedig sok családapa, nő és fiatal van. A szolidaritás és az a nagylelkűség, amelyről Istennek hála sokan tanúbizonyságot tesznek, a jelen helyzetben az emberiség előmozdításának hosszú távú projektjeivel együtt nagyon fontos eszközt jelentenek.

6. Mindazonáltal megmarad a korántsem magától értetődő kérdés: hogyan tudunk kézzelfogható választ adni a szegények millióinak, akik

gyakran csak közömbösséggel, sőt ellenszenvvel találkozhatnak? Az igazságosság milyen útját kell járni ahhoz, hogy a társadalmi egyenlőtlenségek leküzdhetőek legyenek, és az emberi méltóság, melyet oly gyakran lábbal tipornak, helyreállítható legyen? Az individualista életmód bűnrészes a szegénység kialakulásában, és gyakran a szegényeket teszi felelőssé helyzetükért. A szegénység azonban nem a sors, hanem az önzés következménye. Ezért döntő fontosságú, hogy olyan fejlesztési folyamatokat indítsunk el, amelyekben mindenki kibontakoztathatja képességeit, hogy az egymást kiegészítő képességek és a szerepek sokfélesége a kölcsönös részvétel közös erőforrásához vezessen. A „gazdagok” között a szegénység számos olyan formája létezik, amelyet a „szegények” gazdagsága enyhíthetne akkor, ha találkoznának és megismernék egymást! Senki sem annyira szegény, hogy ne tudna valamit adni magából a kölcsönös csere során. A szegények ne csak kapjanak; hanem olyan helyzetbe kell hozni őket, hogy adhassanak, mert jól tudják, hogyan kell nagylelkűen viszonyozni. Az osztozás hány és hány jó példája áll szemünk előtt! A szegények a szolidaritásból és az osztozásból gyakran példát adnak nekünk. Igaz, hogy ők olyan emberek, akik néhány dologban, gyakran sok mindenben, köztük a legszükségesebbekben is hiányt szenvednek, mégsem szenvednek hiányt mindenben, mert megőrzik Isten gyermekeinek méltóságát, amelyet semmi és senki nem vehet el tőlük.

7. Ezért a szegénység másfajta megközelítésére van szükség. Ezt a kihívást a kormányoknak és a globális intézményeknek egy olyan előre tekintő szociális modellel kell vállalniuk, amely képes arra, hogy felvegye a harcot a szegénység új formáival, melyek most végig söpörnek a világon, és amelyek döntően befolyásolni fogják az elkövetkező évtizedeket. Ha a szegények peremre szorulnak, mintha állapotukért ők maguk lennének felelősek, akkor maga a demokrácia fogalma kerül válságba, és

minden szociálpolitika csődöt mond. Nagy alázattal be kell vallanunk, hogy gyakran vagyunk hozzá nem értők, ha a szegényekről van szó. Elvontan beszélünk róluk, megállunk a statisztikáknál, és azt hisszük, hogy egy-egy dokumentumfilmmel megmozgathatjuk az emberek szívét. A szegénységnek éppen ellenkezőleg, kreatív tervezésre kell ösztönöznie bennünket, melynek célja a szabadság növelése, ami ahhoz szükséges, hogy minden ember a képességeinek megfelelő, kiteljesedett életet élhessen. El kell utasítanunk azt az illúziót, hogy a szabadság a pénz birtoklásával jön létre és növekszik. A szegények hatékony szolgálata cselekvésre készítet bennünket, és lehetővé teszi, hogy megtaláljuk a legmegfelelőbb módokat az emberiség ezen részének felemelésére és támogatására, mely túl gyakran névtelen és hangtalan, de amelyre rá van nyomva a segítségünket kérő Megváltó arca.

8. „Szegények mindig lesznek veletek” (Mk 14,7). Ez felhívás arra, hogy sose szalasszuk el az alkalmat arra, hogy jót tegyünk. Emögött az ősi bibliai parancsot ismerhetjük fel: „Ha szegény akad közöttetek, egy testvéred valamelyik városodban vagy földeden, amelyet az Úr, a te Istened ad majd neked, ne keményítsd meg szívedet, és ne csukd be markod testvéred, a szegény előtt, inkább nyisd meg a kezed, s adj szívesen annyit, amennyire csak szüksége van szorult helyzetében. [...] Jó szívvel adj neki, és amikor adsz, a szíved ne legyen tele rosszindulattal. Jótettedért megáld az Úr, a te Istened minden lépésedben s kezdednek minden munkájában. Mindig lesznek szegények a földön. Ezért most megparancsolom: nyisd meg a kezed testvéred, a földeden élő szűkölködő és szegény előtt” (MTörv 15,7–8.10–11). Pál apostol is hasonló módon buzdította közösségeinek keresztényeit, hogy az első jeruzsálemi közösség szegényeinek segítségére siessenek, és ezt „ne kelletlenül vagy kényszerűségből tegyék, mert Isten a jókedvű adakozót szereti” (2Kor 9,7).

Nem az a dolgunk, hogy alamizsnálkodással megnyugtassuk lelkiismeretünket, hanem hogy felvegyük a harcot a szegényekkel szembeni közömbösség és igazságtalanság kultúrájával.

Ebben az összefüggésben megfelelő, ha felidézzük Aranyszájú Szent János szavait: „Aki nagylelkű, az ne kérje számon a szegények magatartását, hanem egyszerűen csak enyhítse szegénységüket, és elégítse ki a szükségüket. A szegények egyetlen védekezése a szegénységük, és a szükséghelyzet, amelyben élnek. Ne kérjetek tőlük semmi mást; de még ha a világ leggonoszabb emberei is, ha nélkülözik a szükséges ételmet, szabadítsuk meg őket az éhezéstől. [...] Az irgalmas ember olyan, mint egy kikötő a rászorulóknak számára: a kikötő befogadja és megszabadítja a veszélytől mindazokat, akik hajótörést szenvedtek; legyenek akár gonosztevők, akár jó emberek, vagy bármilyenek, amíg veszélyben vannak, ő megmentő öblébe fogadja őket. Ezért ti is, ha a szárazföldön egy férfit vagy nőt láttok, aki a szegénység miatt hajótörést szenvedett, ne ítélkezzetek, ne kérdezzétek őket viselkedésükről, hanem szabadítsátok meg őket szerencsétlenségükből” (Beszéd a szegény Lázárról, II, 5).

9. Alapvető fontosságú, hogy mind nagyobb érzékenységgel megértsük a szegények szükségleteit, melyek folyamatosan változnak, ahogyan életkörülményeik is. Ma ugyanis a világ gazdaságilag fejlettebb területein az emberek kevésbé hajlandóak szembenézni a szegénységgel, mint korábban. A viszonylagos jólét állapota, melyhez hozzászoktunk, megnehezíti az áldozathozatalt és a nélkülözés elfogadását. Az emberek

bármire készek, csak ne fosszák meg őket a könnyű nyereség gyümölcseitől. Így a nehezítés, a görcsös idegeskedés és a követelés különböző formáiba esünk, melyek félelmet keltenek, szorongást és bizonyos esetekben erőszakot szülnek. Így nem építhetjük jövőnket; ezek a magatartások maguk is a szegénység formái, melyeket nem hagyhatunk figyelmen kívül. Nyitottnak kell lennünk arra, hogy megértsük az idők jeleit, melyek arra hívnak, hogy új utakat találjunk a mai világ evangelizálására. A szegények szükségleteit csillapító azonnali segítségnyújtás nem akadályozhat meg bennünket abban, hogy előrelátóan alkalmazzuk a keresztény szeretet és irgalmasság új megjelenési formáit, válaszként az emberiség által megtapasztalt új szegénységformákra.

Kívánom, hogy a szegények világnapjának immár ötödik megtartása helyi egyházainkban még inkább meghonosodjon, és olyan evangelizáló mozgalomra ösztönözzön, amely személyesen találkozik a szegényekkel, bárhol legyenek is. Nem várhatunk arra, hogy a szegények kopogtassanak be hozzánk; sürgető feladatunk, hogy mi érjük el őket otthonukban, a kórházakban és az idősothonokban, az utcán és a sötét sarkokban, ahol néha elrejtőznek, menedékhelyeken és befogadóközpontokban... Fontos megérteni, hogyan érznek, mit tapasztalnak, és mire vágyik a szívük. Tegyük magunkévá Primo Mazzolari atya szívből jövő kérését: „Kérem, ne kérdezzék meg, hogy vannak-e szegények, kik ők, és hányan vannak, mert attól tartok, az ilyen kérdések elterelik a figyelmet, vagy ürügyet jelentenek arra, hogy ne halljuk meg a lelkiismeretünkhöz és a szívünkhöz intézett világos felhívást. [...] Soha nem számoltam meg a szegényeket, mert nem lehet megszámlálni őket: a szegényeket megölelni, nem megszámlálni kell” (Adesso, 7. szám, 1949. április 15.). A szegények közöttünk vannak. Milyen evangéliumi lenne, ha teljes igazsággal mondhatnánk: mi is szegények vagyunk, mert csak így leszünk képesek igazán felismerni, életünk részévé és üdvösségünk eszközévé tenni őket. ■